

תיטיב מעשיך - שאת, אני מחכה לך ואטל משאך עלי, ומנין לנו ששאת הוא משא העונות? שכתוב נלאתי נשוא, ואם לא תיטיב מעשיך - לפתח חטאת רבץ, וזה פתח הגיהנם, ששם החטאים שלך שולטים עליך, ואם תיטיב מעשיך, אתה תמשל בו.

הרשעים לא שולט בהם מוסר אלא שומרים שנאה, כמו שעשו - וישטם עשו את יעקב, יעקב כמו שהבל, ועשו כמו שקנין. ויאמר מה עשית וכו', החטא הזה שהרגת את אחיך לא עשית אותו אלא לשם שנקרא מ"ה, מ"ה אעידך ואעיד עליך, והיא תובעת אותך, ולא עוד, אלא מ"ה שהוא אדם שעשה אותך, גרם את זה שמלאך המות הוציא אותך לעולם, וזהו פקד עון אבות על בנים, והרי נתבאר אם אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, אלא כף היה, מעשי אביו היה בידו, ועל סבה של אשה זה היה, כמו שנאמר ויהי בהיותם בשדה, ואין שדה אלא אשה, האשה גרמה מיתה לאדם וגרמה מיתה להבל, כמו שנאמר בייעקב עם הממנה של עשו ויאבק איש עמו, כמו זה היה קין והבל, ונצח הבל את קין, והוא מצד הרחמים, שחס עליו ולא רצה להרגו, וקם הוא והרגו, והאשה גרמה את זה, עליה נאמר ורגליה ירדות מות, ובקנאתו הרג אותו.

ויאמר קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה, אתה הוא בנו של הנחש שגרם מיתה לאדם, שנאמר בו ארור אתה מפל הבהמה, כף יש לך לירש ממנו, שמעשהו בידך, בגלל זה ארור

שאת (בראשית ד ו), אם תטיב עובדך שאת, אנא מאריך לך ואטול מטולך עלי, ומנלן דשאת מטולא דחובין הוא, דכתיב (ישעיה א יד) נלאתי נשוא, ואם לא תטיב עובדך לפתח חטאת רובץ, ודא פתח דגיהנם, דתמן חובין דילך שלטין עלך, ואם תטיב עובדך אתה תמשול בו.

רשיעיא לא שליט בהון מוסר אלא נטרין דכבו, פגוונא דעשו וישטם עשו את יעקב (בראשית כז מא), יעקב פגוונא דהבל ועשו פגוונא דקנין, ויאמר מה עשית וכו' (שם ד ו) חובא דא דקטלת לאחורף לא עבדת ליה אלא לשמא דאתקרי מ"ה, מ"ה אעידך ואסהיד עלך, ואיהי תבעה לך, ולא עוד אלא מ"ה דאיהו אדם דעביד לך, גרם דא דאפיק מלאך המות בך לעלמא, ודא איהו פוקד עון אבות על בנים (שמות כה), והא אתמר אם אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, אלא כף הוה עובדי אבוה הוה בידיה, על סבה דאשה הוה, כמה דאתמר ויהי בהיותם בשדה, ואין שדה אלא אתתא, אתתא גרמת מיתה לאדם, וגרמת מיתה להבל, כמה דאתמר בייעקב עם ממנא דעשו ויאבק איש עמו (בראשית לב כה), פגוונא דא הוה קין והבל, ונצח הבל לקין, ואיהו מסטרא דרחמי דחייס עלוי ולא בעא למקטליה, וקם הוא וקטליה, ואתתא גרמא דא, עלה אתמר (משלי ה ה) רגליה ירדות מות, ובקנאה דיליה קטיל ליה.

ויאמר קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה (בראשית ד ו), אנת הוא ברירה דחונא דגרם מיתה לאדם, דאתמר ביה (שם ג יד) ארור אתה מפל הבהמה, כף אית לך לירתא מגייה, דעובדא דיליה בידך, בגין דא ארור אתה מן האדמה אשר פצתה

מגיה, דעובדא דיליה בידך, בגין דא ארור אתה מן האדמה אשר פצתה

אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה, זו היתה הארץ שקלל אותה הקדוש ברוך הוא תשע קללות, וקלל את קין אחת להשלים לעשרה, ומשום זה אמר ארור אתה מן האדמה וכו', כי תעבד את האדמה וכו', שפחה יהיה תשוש אליך, ולא יצאו ממך מלכים ושליטים.

נע ונד תהיה בארץ, שאני אמרתי לאדם וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה, שהם בני אדם שתלויים במזלות, שדומים לחיות ובהמות ועופות, כלם הולכים אליך להרג אותך, ואתה תלך נע ונד מהראשונים, נ"ע ונ"ד עו"ן ד"ן. ועוד נע ונד, משום שאתה עו"ן של נד"ה, ובנדה נעשית, שהיא הנדהמה שהטיל הנחש בחנה, בגלל זה נע ונד תהיה. ועוד נע, משום שאתה מהצד של סמא"ל, נד משום שאתה מצד הנחש, נע בעולם הזה, נד בעולם הבא, שהם שכינה עליונה ושכינה תחתונה, שיקחו שתיהן ממך נקמות.

ומשום זה, כששמע שבמקום העליון הנה היה תלוי הכל, מיד ויאמר קין אל יהו"ה גדול עוני מנשוא, כאן שב בתשובה והתחרט, בגלל זה וישם יהו"ה לקין אות, כאן רמז אות ברית מילה שקבל יתרו, שנאמר בו ובני קיני חתן משה, שנפרד מקין, (והכר הקיני נפרד מקין), וביתרו התפקן קין מחטאו, ועוד באותו זמן קבל אותו, משום שהראה לו בני קיני חתן משה שהיו עתידים להיות בלשפת הגזית, וכי את הרשעים קבל הקדוש ברוך הוא בתשובה, על אחת כמה וכמה את הצדיקים, מיד ויצא קין מלפני יהו"ה, בזה יצא מן

את פיה, דא הוה ארעא דלייט לה קודשא בריך הוא תשע לוטין, לייט לקין חד לאשלמא לעשרה, ובגין דא אמר (שם י"א) ארור אתה מן האדמה וכו', כי תעבוד את האדמה וכו' דתהא תשש חילהא לגבך, ולא יפקון מינך מלכין ושליטין.

נע ונד תהיה בארץ, דאנא אמרית לאדם וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה (שם א טו), דאנון בני נשא דתליין במזלות, דדמיין לחיוון ובעירן ועופות, פלהו אזלו לגבך לקטלא לך, ואנת תזיל נע ונד מקדמאי, נ"ע ונ"ד עו"ן ד"ן, ועוד נע ונד בגין דאנת עו"ן דנד"ה, ובנדה אתעבידת דאיהי זוהמא דהטיל נחש לחנה, בגין דא נע ונד תהיה, ועוד נע בגין דאנת מסטרא דסמא"ל, נד בגין דאנת מסטרא דנחש, נע בעלמא דין, נד בעלמא דאתי, דאינון שכינתא עלאה ושכינתא תתאה, דנטלין תרוייהו נוקמא מינך.

ובגין דא פד שמע דבאתר עלאה דא הוה תליא הכל, מיד ויאמר קין אל יהו"ה גדול עוני מנשוא (בראשית ד יג), הכא תב בתויבתא ואתחרט, בגין דא וישם יהו"ה לקין אות (שם טו), הכא רמז אות ברית מילה דקביל יתרו, דאתמר ביה (שופטים א טז) ובני קיני חותן משה שנפרד מקין, (צ"ל) (שם ד יא) ויחבר הקיני נפרד מקין), וביתרו אתתקן קין מחוביה, ועוד בבהוא זמנא קביל ליה, בגין דאחזי ליה בנוי דקני חותן משה דהו עתידין למהוי בלשפת הגזית, אמר וכי לחייבא קביל קודשא בריך הוא בתשובה, על אחת כמה וכמה לצדיקייא, מיד ויצא קין מלפני יהו"ה (בראשית ד טז), בהאי נפק מן דינא, וקביל עליה כל מה דאתגזר ביה,